

чотири рази доповідала Постійній конференції культурних міністрів про впровадження реформи з орфографії, звіти неодноразово критикувалися з боку Німецької Академії мови та поезії. Але незважаючи на певний опір суспільства, реформа була проведена. Вона є першою повноцінною реформою орфографії у німецькомовному просторі.

Отже, у своєму становленні орфографічна норма пережила два етапи: стихійного становлення та реформування. Час з кінця XIX по кінець XX ст. можна назвати періодом свідомого регулювання орфографії. Період стихійного становлення німецького правопису характеризувався авторською орфографією та великою кількістю орфографічних варіантів. Стихійний період завершився діяльністю граматистів-нормалізаторів, коли кожен окремих граматист викладав свої погляди на стан і адекватність німецької орфографії. У цей час відбулося обмеження варіантів правопису та становлення орфографічної норми німецької мови. З кінця XIX ст. на цих питаннях фокусувала свою увагу уже офіційна влада. І лише у кінці XX ст. офіційна влада винесла позитивне рішення про реформування німецького правопису. Це період вдосконалення уже складеної орфографічної норми.

З огляду на неповну розробку питань нормування німецької орфографії, подальшого розгляду потребують питання застосування фонетичного та етимологічного принципу в орфографії німецької мови, а також початку та сучасного стану кодифікації орфографічної норми.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бах А. История немецкого языка. – М.: Из-во ин. лит-ры, 1956. – 344 с.
2. Голев Н.Д. Антиномии русской орфографии.–Барнаул: из-во Алт. ун-та, 1998. – 147 с.
3. Жирмунский В.М. История немецкого языка. – М.: Из-во ин. лит-ры, 1956. – 387 с.
4. Левицкий В.В. Основы германистики. – Вінниця.: Нова книга, 2008. – 528 с.
5. Хауген Э. Лингвистика и языковое планирование// Новое в лингвистике. – Вип. 7. – М. – 1975. – С. 441-472.
6. Хрестоматия по истории немецкого языка / сост. Н.С. Чемоданов. – М.: Высш. шк., 1978. – 288 с.
7. Bublik W.N. Geschichte der deutschen Sprache. – К.: "Вища школа", 1983. – 229 с.
8. Götz A. Frühneuhochdeutsches Glossar. – Berlin: de Gruyter, 1967. – 240 s.
9. Duden – Die Deutsche Rechtschreibung. – Mannheim: Bibliographisches Institut u. Brockhaus AG, 2006. – 910 s.
10. Nerijs D. Deutsche Orthographie. – Hildesheim: Olms, 2007. – 467 s.
11. Sinder L.R., Stroeva T.V. Einführung in das Studium der deutschen Sprachgeschichte. – Л.: Просвещение, 1977. – 304 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Хоменко – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри германської філології Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: історія німецької мови.

ПРЕДИКАТИ ЗНАННЯ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВОЛОДІННЯ ВІДОМОСТЯМИ ТА ІНФОРМАЦІЄЮ В АНГЛІЙСЬКІЙ, УКРАЇНСЬКІЙ ТА РОСІЙСЬКІЙ МОВАХ

Оксана БОГОВИК (Кіровоград, Україна)

Стаття присвячена виокремленню предикатів знання, які позначають володіння відомостями та інформацією. У статті проаналізовано вживання зазначених предикатів в англійській, українській та російській мовах; з'ясовано найбільш загальні спільні та відмінні риси з поміж зазначених предикатів; визначено зв'язок предикатів згаданої групи з іншими семантичними полями.

This article denotes the emphasis of knowledge predicates regarding data and information possession. This article analyses the comparative usage of those predicates in the Ukrainian, Russian and English languages. An attempt was made to define the main common and distinctive features of this group of predicates and their connection with other semantic fields.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики актуальними залишаються питання дослідження предикатів, їхніх груп та способів вираження, що пояснюється насамперед тим, що дієслово є основною визначальною частиною мови, а, на думку О.М. Пешковського, «речення без дієслова чи без предикативного слова не існує» [3: 91]. **Об'єктом** пропонованої статті виступають предикати знання, які позначають володіння відомостями та інформацією; **мета** наукової розвідки полягає у виявленні та порівнянні функціонування зазначених предикатів в англійській, українській, російській та мовах. Оскільки такий аналіз носитиме компаративний характер, то, безперечно, перед нами постане проблема виявлення великої кількості явищ, уживання яких є специфічними для конкретної мови. С.Г. Шафіков дає цьому таке пояснення: мовленнєва відносність зумовлена різноманітністю концептуалізації

навколишнього світу, а звідси відмінностями в досвіді носіїв мови [4]. Незважаючи на те, що українська, російська та англійська мови по різному віддзеркалюють ті самі когнітивні моделі, передбачимо, що в ключових моментах вони будуть подібними, адже згадані мови розвивалися в Європейській цивілізації, а відповідно зазнавали однакових політичних, культурних та соціальних змін.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі завдання: 1) виокремити предикати знання, які позначають володіння відомостями та інформацією в зіставних мовах; 2) з'ясувати найбільш загальні спільні та відмінні риси з-поміж зазначених дієслівних предикатів; 3) визначити зв'язок предикатів аналізованої групи з іншими семантичними полями.

На позначення володіння відомостями та інформацією вживаються предикати: в українській мові – *знати, відати, мати відомості, бачити, бути обізнаним з чимось*; у російській мові – *знать, ведать, быть в курсе, иметь сведения, слышать, слышать*; в англійській мові – *to know, to be aware of, to be in the know, to hear of/about*. Наведені предикати відносять до семантичного класу дієслів знання.

З-поміж зазначених предикатів, найбільш цікавими для нас є *знати, знать, to know*. Саме це значення дієслова *знати* називають «пропозиційним знанням» [1], адже саме воно здатне підпорядковувати пропозицію *знати, що відбулося*. Згадані предикати мають здатність підпорядковувати підрядні речення, які вводяться сполучниками / сполучними словами *що, де, коли, чому, куди* та ін.: *Ярина знала, що це значило і який то був важкий шлях* (Василь Ковалюк); *Милий мій, я знала, що ти житимеш, – сказала крізь сльози* (Наталка). – *Я знала...* (Віктор Савченко); *Пётр Аркадьевич, я ведь всё знаю! Но я знаю и то, что даже в условиях бани Распутин проповедует Священное писание* (Валентин Пикуль); *Я знаю, что именно эти злобные люди будут творить судьбы войны... даже там, в Ставке!* (Валентин Пикуль); *I knew that I had come face to face with some one whose mere personality was so fascinating that, if allowed it to do so, it would absorb my whole nature, my whole soul, my very art itself* (Oscar Wilde) – ‘Я знав, що опинився перед обличчям того, хто був настільки чарівний, що якщо було б можливо, він би поглинув мене всього, мою душу, саме моє мистецтво’; *Harry! If you only knew what Dorian Gray is to me!* (Oscar Wilde) ‘Гарі! Якби ти лише знав, що Доріан Грей значить для мене!’; *I don't know what she will say to me* (Oscar Wilde) ‘Я не знаю, що вона скаже мені’; *Просто не знаю, когда будет минута покойного времени!* (Валентин Пикуль); *То що ти собі думаєш, таке обірване і ніяке, як оце, що плюс перед дзвіницею, і не знати, де йому пуп рубали, може бути май ліпше чи добріше, як румунський жандарм чи учений дідич?* (Марія Матіос); *Іван знає, де правда, а де ошуканство...* (Юрій Мушкетик); *Don't you know when the other nurses are coming?* (Ernest Hemingway) ‘Чи ти не знаєш, коли інші медсестри приходять?’; *I don't know why he threw it* (Ernest Hemingway) ‘Я не знаю, чому він відкинув це’; *Ти знаєш, чому ми з тобою робимо один і той самий бізнес, але при цьому ти обплетений кредиторами, як павутинням, а я процвітаю?* (Марина Гримич).

У питальних та заперечних контекстах ці дієслова здатні підпорядковувати загальне непряме питання з часткою *чи* в українській мові; *ли* – в російській; *if, whether* – в англійській: *He did not see me and I did not know whether to go in and report or go upstairs first and clean up* (Ernest Hemingway) ‘Він не побачив мене і я не знав, чи підійти і відрепортувати йому, чи піднятися нагору й вмитися’; *Я не знаю, удалят ли также и тебя* (Вера Крыжановская); *Ну а сама Алиса? Знала ли она об этом?* (Валентин Пикуль); *Знаете ли вы украинскую ночь? О, нет, вы не знаете украинской ночи...* (Валентин Пикуль). Усі згадані підрядні предикативні частини заповнюють валентність опорних компонентів знання. Зміст знання може виражатися: 1) прямим додатком у вигляді пропозиції (напр. *Я знав його ім'я = Я знав, як його звали; I knew his name = I knew what his name was; Я знав его имя = Я знав, как его звали*); 2) сентенційними займенниковими іменниками: *що, щось, нічого, це, все* і под. (напр. *Інколи мені здається, вона все знає* (Марина Гримич); *I know all about it now* (Ernest Hemingway) ‘Тепер я все про це знаю’; *Мы знаем что-то о них; Бехтеев поговорил с минутой и – ахнул: Рулье ничего не знал о первой посылке Дугласа в Петербурге* (Валентин Пикуль); 3) кількісними прислівниками: *багато, немало, мало, небагато* тощо, напр.: *Власне, я знаю не так багато* (Марина Гримич); *He knew a great deal about cowards but nothing about*

the brave (Ernest Hemingway) ‘Він багато знав про боягузів, але нічого про хоробрість’; *He knows much who knows how to hold his tongue* [<http://www.multitran.ru/>] ‘Той багато знає, хто вміє тримати язик за зубами’; *Я мало знаю об этом человеке*. Зрозумілим із прикладів є абсолютне вживання кількісних прислівників у мовах, які порівнюються. Дієслова *знати, знать, to know* можуть валентно зумовлювати залежні компоненти з прийменниками *про* (укр.), *о, про* (рос.), *about, of* (англ.): *Однак я хочу, щоб ти про це знав* (Марина Гримич); *Тайная розыскных дел канцелярия в Петербурге уже знала о появлении на рубежах империи неведомых пока путешественников...* (Валентин Пикуль); *I didn't know about it. I found out later that night* (Philip Roth) ‘Я не знав про це. Я зрозумів пізніше тієї ночі’. Для з'ясування того, звідки знання були отримані, зазвичай вживаються іменники з прийменниками: *від* (укр.), *от* (рос.), *from* (англ.).

Предикати *знати, знать, to know* відносять до стативів. Ю. Д. Апресян зазначає, що російське дієслово *знать* не має форми доконаного виду [1]. Оскільки українська та російська мови належать до однієї групи слов'янських мов, то можемо стверджувати, що те саме стосується й українського дієслова *знати*. Щодо англійського дієслова *to know*, як і більшість стативів, цей предикат не має тривалої форми (Continuous). Дієслова *знати* (укр.) та *знать* (рос.) вживаються в спонукальних реченнях: *Знайте, (що) ... Знайте, (что) ...* Наприклад: *А ви, люди, й не знайте, що як помер мій отой гниляк Нестор, то лишив мені дві грядочки поля, що одна курка хвостом закриє, та копицю дітвори до того* (Улас Самчук); *Но знайте: (что) если я увижу моего короля ещё хоть один раз, то кое-кто в Версале же никогда его не увидит...* (Валентин Пикуль); *Знайте, (что) это проистекло едино из ненависти русских к иностранцам...* (Валентин Пикуль). Вживання англійського *to know* у таких конструкціях неможливе. Дієслова *знати, знать, to know* мають синоніми, які відрізняються стилістично: *відати, ведать, to be aware of*. Українська лексема *відати* та російська *ведать* відносяться до застарілих. У сучасних мовах вони використовуються лише в поетичній мові та в синтаксичних кліше та фраземах [1], або коли йдеться про надприродне: *Велели причаститься – лизнул с ложечки святыя дары и твердил одно: знать не знаю, ведать не ведаю...* (Валентин Пикуль); *І лишилося з ним wreшти-решт пять тысяч козаків, які нічого не знали, не відали* (Юрій Мушкетик). Щодо англійського предиката *to know*, синонімічним до нього є вираз *to be aware of*. Крім *знати*, цей вираз часто перекладають як *усвідомлювати, розуміти*: *to be aware of danger* – розуміти небезпеку; *to be aware of smth.* – знати щось; *be aware of the need to protect smth.* – усвідомлювати необхідність зберегти щось [<http://www.multitran.ru/>]. Аналізуючи англійський вираз *to be aware of*, приходимо до висновку, що існує певний зв'язок між знанням та розумінням, оскільки згаданий вираз відноситься водночас і до поля знання, і до поля розуміння.

На позначення володіння відомостями та інформацією функціонують так само вирази *мати відомості, бути обізнаним з; быть в курсе; to be in the know*. Вони є еквівалентними. Український вираз *бути обізнаним з* та англійський *to be in the know* вживаються для позначення інформації, яка відома не всім. Синонімічним до наведених вище виразів є російський *быть au courant чего*, який був запозичений з французької мови, зафіксований у «Словнику синонімів Абрамова» та «Оксфордском русско-английском словаре». Щодо англійського *to hear of/about* та російського *слышать, слышать*, то їх поєднує значення «дізнаватися про щось через чутки, погolos, розмови»: *Муж должен был вернуться самое позднее, слышите ли – самое позднее, сегодня в три часа дня, а сейчас уже десять* (Михаил Булгаков); *No, but I don't want to hear about it* (Ernest Hemingway) ‘Ні, та я не хочу чути про це’; *I would not hear about the front* (Ernest Hemingway) ‘Я б не почув (не дізнався б) про фронт’. Український предикат *чути* має конкретне значення «чути щось, про щось». Еквівалентом англійського *to hear of/about* та російського *слышать, слышать*, в українській мові виступає дієслово *бачити* (*бачте* (розм.), *бачиш*): *Прийшов – таки? – бентежитьесь той. – А я оце ніяк, бачиш, не міг зібратися додому* (М. Стельмах); *Не гнівайтесь ... на мою сорочку, – сказал сержант... – Бачите, не мама її прала, а дівчата з фронтових пралень, а їм уже руки милом геть пороз'їдало ...* (О. Гончар) [<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>].

Володіння інформацією та відомостями передається також словами *відомо; известно, ведомо; it is known/ it is common knowledge*. Ці лексеми вживаються предикативно та не

мають субекта в називному відмінку: *Відомо, що діти повстанців мають стати жертвами Великого Голоду* (Надія Тубальцева); *Вот что, староста. Ведомо мне, что у вас много добрых лошадей* (Вячеслав Шишков); *It was known that many of the lyrics of the songs in Shakespeare's plays were written by the dramatist himself ...* (Peter Ackroyd) 'Відомо, що багато поетичних творів до пісень у виставах Шекспіра були написані самим драматургом'.

Російський мовознавець Васильєв Л.М. у групі предикатів, які вживаються для позначення володіння відомостями та інформацією, виділив такі конверсиви: *слыть, прослыть, славиться, прославиться, пользоваться известностью*; у переносному значенні вживаються *греметь, прогреметь* [2]. Дамо відповідники цих конверсивів в українській та англійській мовах: *славиться (прославиться), уславиться (вславиться), уславлятися (вславлятися), уславлюватися (вславлюватися), прославиться, користуватися популярністю*; у переносному значенні – *гримити, прогремити, прогудити, прогустити* (розм.); *to have the reputation of being something, to be considered something, to be reputed to be something, to pass for something, to be/ become famous for, to be/ become famed for, to be/ become renowned for, to be/ become celebrated for, to be/ become notorious for, to resound*.

Предикати *знати, знать, to know*, які належать до стативів, уживаються на позначення володіння відомостями та інформацією. Загалом вони мають однаковий обсяг значень і є синонімами, здатні підпорядковувати як іменники, так і підрядні частини; у питальних та заперечних контекстах ці предикати валентно зумовлюють загальне непряме питання. Група зазначених предикатів має зв'язок із іншими семантичними полями. На прикладі англійського предиката *to be aware of smth.* (знати щось) доводиться зв'язок між знанням і розумінням. Після аналізу вживання дієслів слухового сприйняття в англійській (*to hear of/about*) та російській (*слышатъ, слыхатъ*) мовах та дієслів зорового сприйняття в українській (*бачити (бачте (розм.), бачиш)*) приходимо до висновку, що існує подібність між знанням та сприйняттям.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Апресян Ю.Д. Проблема фактивности: знать и его синонимы / Юрий Дериникович Апресян // Вопр. языкознания. – 1995. – № 4. – С. 43-63.
2. Васильев Л.М. Системный семантический словарь русского языка / Леонид Михайлович Васильев // Предикатная лексика. Выпуск 5. Ментальные предикаты. Учебное пособие. – Уфа: РИО БашГУ, 2003. – 124с.
3. Пешковский А.М. Русский синтаксис в научном освещении. – 7-е изд. – М.: Учпедгиз, 1956. – 511 с.
4. Шафиков С.Г. Семантические универсалии и проблемы лексической семантики./ изд. Башкирск. ун-та. – Уфа, 1998.– 251 с.
5. Оксфордский англо-русский словарь. Составитель Маркус Уилер. Отв-ный за выпуск З.С. Баркалая. М.: Престиж, 1995. – 913 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Булгаков М.А. Романы/ Михаил Афанасьевич Булгаков. Кишинёв: Литература артистикэ, 1988. – 768 с.
2. Гримич М.В. Егоист / М.В. Гримич: Роман. – К.: «Дуліби», 2006 – 319с.
3. Ковалюк В.М. Розп'яття. Дніпропетровськ: Січ, 1995.-285 с.
4. Крыжановская В.И. Два сфинкса / Вера Ивановна Крыжановская. Рига: Кондус, 1994. – 348 с.
5. Матіос Марія. Солодка Даруся. Львів: Піраміда, 2007. – 185 с.
6. Мушкетик Ю. М. Гетьманський скарб / Юрій Михайлович Мушкетик. К: Спалах ЛПД, 1993. – 430 с.
7. Пикуль В.С. Нечистая сила. М.: Военное изд-во, 1990. – 591 с.
8. Пикуль В.С. Пером и шпагой. Париж на три часа / В.С. Пикуль: Роман. – М.: Современник, 1989. – 253 с.
9. Савченко В.В. Монолог над безоднею. З того світу інкогніто. Дніпропетровськ: Дніпрокнига, 2004. – 348 с.
10. Самчук У. Марія. Куди тече річка/ Улас Самчук. К.: Наук. думка, 2001. – 416 с.
11. Тубальцева Н. П. Самарська сага ХХ століття/ Надія Павлівна Тубальцева: Оповідання. – Дніпропетровськ: ВАТ Дніпрокнига, 2007. – 396 с.
12. Шишков В. Я. Емельян Пугачёв/ Вячеслав Яковлевич Шишков. – Минск: Полюмя, 1985. – 511 с.
13. Ackroyd Peter. Shakespeare. The Biography / Peter Ackroyd. – USA: Random House, Inc., 2005. – 536 p.
14. Hemingway Ernest. A Farewell to Arms / Ernest Hemingway. – Berlin: Arrow, 1994. – 294 p.
15. Roth Philip. American Pastoral / Philip Roth. – N.Y.: Vintage Books, 1997. – 423 p.
16. Wilde Oscar. The Picture of Dorian Gray/ Oscar Wilde. Great Britain: Penguin Books, 2000. – 253 p.
17. Мультимовний проект. – Режим доступу: <http://www.multitran.ru/>
18. «Словники України» on-line. – Режим доступу: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
19. «Словарь синонимов Абрамова». – Режим доступу: <http://sinonim.su/>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Оксана Боговик – аспірантка кафедри української мови Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: функціональна граматики, порівняльне мовознавство.